

ZDRAVA OBITELJ – UTOPIJA ILI OSTVARIVI PROJEKT?

1. Stara i nova slika obitelji

Obitelj se, pokazuje iskustvo u svim društvima i kroz sva vremena, pokazuje kao odlučujući čimbenik čovjekova osobnog zadovoljstva, ostvarenosti i sreće. Drugi vatikanski koncil uči da je „spas osobe te ljudskog i kršćanskog društva usko povezan sa sretnim stanjem u bračnoj i obiteljskoj zajednici“ (GS 47). Obitelj, temeljna jezgra društva, čovjekovo krilo i kolijevka, u procesu čovjekova ostvarenja važnija je od bilo kojeg drugog čimbenika. Stoga je zdrava obitelj pretpostavka i temelj svakog istinskog razvitka društva, kulturnog, gospodarskog, političkog i svakog drugog. Naime, iz zdrave obitelji proizlaze zdravi pojedinci, zdrave osobnosti koje postaju subjekti i nosioci razvitka. No, čime spomenemo obitelj, nailazimo na poteškoće, jer danas više nije jasno što je obitelj, što obitelj čini obitelji, koja je njezina uloga u životu pojedinca, društva u cjelini, razvitka itd.

Suvremena obitelj vjerojatno spada u institucije koje su zadnjih desetljeća pretrpjele najveće i najbolnije promjene koje su dovele do gubitka identiteta obitelji. Postalo je nejasno ne samo koja je uloga obitelji u životu pojedinca i društva, nego i sam pojam obitelji. Naime, negira se istina da je obitelj zajednica, „savez“ muškarca i žene. Mlade su osobe, i ne samo one, zbunjene i dezorijentirane, a to je čini se i cilj određenih skupina u suvremenom društvu koje imaju veliku medijsku potporu. Danas u Hrvatskoj, nažalost, većina mladih (preko 78 %) uglavnom iz medija doznaje i uči o obitelji, o žensko-muškim odnosima, o partnerstvu itd. Proces rastakanja obitelji nije započeo jučer. Riječ je o procesu koji traje desetljećima, a danas se beru gorki plodovi toga procesa. Naime, prva dramatična promjena u životu obitelji zapadne civilizacije dogodila se je razdvajanjem braka i obitelji. Do prije nekoliko desetljeća obitelj je svojim sociološkim interesima gotovo posve pokrivala brak. Osobni odnos između muža i žene bio je nekako u drugom planu, ili bolje reći bio je pod utjecajem ustaljenih navika, običaja i predaja starih. U kontekstu života šire obitelji bilo je lako zaboraviti da brak i obitelj nisu identične stvarnosti.

Nagli razvoj industrijalizacije te razvoj potrošačkog društva ugrozio je obitelj u njezinoj gospodarskoj i društvenoj samostalnosti. Nekada je obitelj bila sama sebi dovoljna. Ona je bila ne samo 'dom', nego i 'škola', štedionica i posudionica, bračno savjetovništvo i savjetovništvo za zvanja. Stara je obitelj bila i osiguravajuće društvo u slučaju bolesti i starosti, bolnica i dom za iznemogle. Ma koliko neki naši stariji vjernici žalili za tim vremenima, ona su nepovratno prošla. Na scenu je stupila nova obitelj, u kojoj roditelji postaju zaposlenici koji svaki dan moraju ići na posao, daleko od ognjišta. Obitelj gubi svoje središte, doživljava promjene koje duboko utječu ne samo na roditelje, nego i na djecu. Ako je stara obitelj imala malo dodira s društvom, nova je podvrgnuta različitim propisima i javnopravnim uredbama, ona je posve institucionalizirana, na način da je sve više i više vezana za društvo (od jaslica, vrtića, škole, izvanškolskih aktivnosti itd.). Suvremena obitelj ne može preživjeti bez društva: od društva dobiva posao, sigurnost, 'dom'. Obiteljsko ognjište, dom nije više 'dom', tj. prirodna sigurnost za obitelj; osiguranje i sigurnost se traži u javnim institucijama. Suvremena obitelj više nema ognjišta, 'doma', ukoliko 'dom' znači zajednički život zajednice koja je usredotočena na vlastito središte; suvremena obitelj ima 'kuću', stan. Kod stare obitelji svi putovi, svi osjećaji i interesi vodili su iz društva, izvana prema unutra, prema domu, ognjištu. Danas je, nažalost, često obratno: svi putovi, rad, interesi vode od kuće i vlastite obitelji. Naravno da ovakav način funkcioniranja obitelji ima posljedice na sve članove obitelji, a osobito na djecu. Djeca su izložena „odgoju“ mass-medija, bolje reći pranju mozga tako da se pod utjecajem različitih medija svakim danom sve više misaono i osjećajno otušuju od roditelja. Roditelji pak doživljavaju djecu ne kao zalog budućnosti, izvor radosti i nade, nego kao prijetnju sadašnjosti i vlastitoj sigurnosti. Procesi koji su doveli do opisanog stanja obitelji su nepovratni te nema smisla žaliti nad prošlim, boljim i ljepšim vremenima. Potrebno je, s pogledom unaprijed, pomoći kršćanskim obiteljima da u ovim uvjetima žive svoje kršćansko poslanje.

Suvremena je obitelj premjestila vlastito težište s područja institucionalnog u područje intimnog, odnosno s područja zakona, tradicije, običaja u područje osobne ljubavi. Upravo je to novo težište obitelji prilika za nove, osobnije, smionije pastoralne inicijative sa strane Crkve. Postavljanje ljubavi kao temelja bračnog života može značiti priliku za obnovu obitelji. Gotovo nama pred očima rasta se nova obitelj koja želi biti mnogo intimnija nego dosadašnja. Osobna i obiteljska sreća danas se mjeri ravnomjernim porastom životnog standarda i standarda osobnosti. Suvremeno društvo želi svesti čovjeka na potrošačku jedinicu, odnosno do kraja ga institucionalizirati. Upravo zbog toga u čovjeku raste želja za osobnim priznanjem, za rastom u onome što mu je vlastito. Obitelj mu nudi okvir, priliku da bude ono što želi biti, da bude osoban, priznat, voljen i prihvaćen. To je prilika za puno intimniji, povezaniji i dublji bračni život, nego je bio slučaj u prijašnjim vremenima.

Ako je zdrava obitelj preduvjet i temelj svakog razvoja, zanima nas što je uistinu obitelj, kako se ostvaruje zdrava obitelj kao pretpostavka zdravog pojedinca i društva u cjelini. Kršćani svoje znanje o čovjeku, o obitelji, o smislu života, patnje, smrti itd., ne crpe samo iz svjetla naravnog razuma, nego i iz božanske Objave. To nas vodi do potrebe da pogledamo što Objava kaže o obitelji, o njezinoj svrsi i cilju, o njezinu identitetu i poslanju u ovome svijetu. Ta potreba je to veća što, kako rekosmo, u pogledu obitelji, njezina identiteta i njezine uloge u suvremenom društvu postoji mnoštvo različitih odgovora koji dovode do nejasnoće i smetenosti. To onda, naravno, ima posljedice na novoformirane obitelji, a na njihov obiteljni život, na odgoj, na rast i sazrijevanje djece u tim obiteljima, na njihovu ostvarenost i sreću, a time i na razvitak nekog područja i naroda u cjelini.

2. Biblijsko-teološki pogled na obitelj

U suvremenoj se društvenoj kulturi sve više uočavaju pokušaji izjednačivanja *tradicionalne* obitelji, utemeljene na braku, s pomodarskim oblicima ljudskoga suživota. Ima onih koji žele, izrazom *tradicionalni*, relativizirati brak i obitelj, smatrajući ih prošlosvršenom pojavom. No, brak i obitelj nisu, kako trajno naučava Katolička Crkva, slučajna sociološka tvorevina, plod iznimnih povijesnih i gospodarstvenih okolnosti. Ispravan odnos između muža i žene nalazi svoje korijene u samoj biti ljudskoga bića i otkriva svoju istinu polazeći od naravi, koja se temelji na božanskomu trojstvenom zajedništvu, kako nam to svjedoči Sveto pismo. Biblijski izvještaji o stvaranju završavaju ustanovom braka, odnosno stvaranjem muža i žene kao komplementarnih bića čija spolnost nalazi svoj smisao prenoseći u tjelesnost jedinstvo dvaju bića što ih Bog poziva da pomažu jedno drugo u uzajamnoj ljubavi. Uzajamna ljubav muža i žene postaje slikom posvemašnje i neprolazne ljubavi kojom Bog ljubi čovjeka (usp. KKC, 1604). Sam se Bog predstavlja kao začetnik ženidbe, zajednice muža i žene. Drugi vatikanski sabor ističe da je sam Bog „začetnik braka, koji je opskrbljen različitim dobrima i ciljevima: sve je to od najvećeg značenja za održavanje čovječanstva, za osobni napredak i vječnu sudbinu pojedinih članova obitelji, za dostojanstvo, čvrstinu, mir i dobrobit same obitelji i čitavog ljudskog društva“ (GS 48). Drugim riječima, kroz sudbinu obitelji prolama se ne samo sudbina pojedinaca, nego i čitavog čovječanstva. Jasno je dakle da obitelj ne može biti prepuštena ljudskoj samovolji, odnosno da je ljudsko društvu u cjelini pozvano zaštititi svoju jezgru, svoje izvorište, jer štiteći obitelj – naravnu zajednicu muža i žene – štiti sebe samo. Stoga nije čudno što Crkva, na temelju božanske Objave, ustrajno ponavlja da „ženidba nije ustanova isključivo ljudska, unatoč brojnim promjenama kojima je mogla biti podvrgnuta kroz vjekove, u raznim kulturama, društvenom ustrojstvu i duhovnim stavovima“